

Kramerius 5

Digitální knihovna

Podmínky využití

Moravská zemská knihovna v Brně poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů Digitální knihovny MZK podléhá autorským právům. Využitím Digitální knihovny MZK a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z Digitální knihovny MZK není možné bez případného písemného svolení knihovny.

Hlavní název: **Naše doba**

Vydavatel: **Jan Laichter**

Vydáváno v letech: **1894-1949, 1904-1905**

Čísla ročníků: **12, 1-12**

Čísla výtisků: **12, 1-12**

Datum vydání čísla: **1904-1905**

Stránky: **411, 412, 413, 414**

Nietzsche a Rohde.

Nietzscheho spisy jsou po většině básně ošacené rouchem filosofického aforismu a uměleckého essaie. Netvoří jednotlivé celky v sobě a pro sebe uzavřené, nýbrž přecházejí, přelévají se v sebe, jsou si pokračováním, výkladem, omluvou a apotheosou. Forma, ve které byly uveřejněny, jest téměř náhodná, protože myšlenky tvořící jich součásti se nalézaly v stálém kvasu a ze sebe rodily nové doklady a protiklady. Při všech vnějších a vnitřních rozporech valí se tudíž jeden mohutný zástup stejnorodých otázek, jenže přechod od problému k problému z děl samotných nevysvítá, nýbrž závisí od okolností, které stály mimo vlastní literaturu, v životě a ve styku s přáteli. Odtud napjatý zájem, jímž sledují se publikace Nietzscheových dopisů: hledají se v nich vztahy ke spisovatelské činnosti, hledají se klíče k nesčetným těm hádankám, jež světu předložila sfingovitá povaha básníka myslitele. Korespondence s Ervinem Rohdem¹ vrhá ostré světlo na počátky literární produkce Nietzscheovy, ozařuje původ jeho prvních děl (»Vznik tragedie z ducha hudby« a »Nečasové úvahy«) a ukazuje, jak hluboko jeho produkce koření ve studiu starověku. Ale vedle toho podávají uveřejněné dopisy krásné svědectví o vzájemném úsilí dvou duší spřízněných nejušlechtilejším svazkem.

Jako mladý student poznal Rohde o rok staršího Nietzscheho na universitě v Lipsku a tehdy, jak nepřestává ujišťovati, pro něho začal teprve skutečný život. Nepřízeň osudu přátele brzy oddálila a v mnohých psaních ozývá se žalost, že si nemohou ústně sdělovati všechny svoje plány a že osobní styk jim jest znemožněn. Vřelý tón jest každému z nich vlastní, myslí-li na vzdáleného

¹ »Friedrich Nietzsches gesammelte Briefe. Zweiter Band. Bei Schuster und Loeffler. 1902.« Vydavateli jsou Nietzscheho sestra a Schoell, professor filologie. — Rohde, jeden z nejznamenitějších klasických filologů poslední doby, zemřel před několika lety ještě za živobytí Nietzscheho. Jeho hlavní díla jsou »Dějiny řeckého románu«, »Psyche«.

druha, ač jinak celá díkce se postupem času neustále mění. S počátku převládá studentská nálada a slovní hříčky, ponenáhlu se dostávají plné přízvuky mužnosti. Rohde uznává vyspělost svého druha a chová k němu více než lásku, nemůžeť se vůbec hluboká a poctivá jeho mysl snadno emancipovati od minulých dojmů; tak jeho prvé dopisy z Itálie jsou věnovány více smutným vzpomínkám na přítele, jenž zatím se byl stal mladičkým profesorem basilejským, než aby vypravovaly o zázracích posvátné půdy antické. I pouta vědecká tížila Rohdeho bolestněji. Řemesla svého byli totiž oba přátelé klasičtí filologové, věda je sblížila, věda je plnila nadšením.

Ale byly chvíle, kdy filologii nenáviděli. Jejich volné a hrdé duše nemohly se smířiti s údělem, aby sloužily a aby si daly ukazovati směr mrtvým materiálem. Chtěly vládnouti, chtěly tvořiti a měly rekonstruovati, měly bádati! Nietzsche vyšel vítězně z tohoto boje s vlastním povoláním, prolomil hráz, která vědu dělí od ostatního světa duševního a přikročil ke svým prvním synthetickým dílům; »věda, umění a filosofie«, píše, »tak úzce ve mně srůstají, že jednou musím zploditi centaury«. Centaurem se skutečně zdál odborníkům první Nietzscheův spis, brali jej na lehkou váhu a nazývali autora »Vzniku tragedie« hudebním literátem. Polemiky, která vznikla, Nietzsche se neúčastnil, Rohde však se utkal tehdy v tuším boji s Wilamowitzem, dnešním slavným profesorem na berlínské fakultě. Jest skutečně s podivem, jak blízcí si oba přátelé byli ve svých názorech; tři měsíce než vyšel »Vznik tragedie«, formuloval Rohde vůdčí motiv knihy téměř Nietzscheovskými slovy.

Dvě jména byla přátelům nedotknutelná: Schopenhauer a Richard Wagner. Onen žil v jejich vděčných vzpomínkách, tento jim zajišťoval novou kulturu budoucnosti. S celou oddaností své ohnivé duše přiklonil se Nietzsche k mistrovi, důvěřoval mu bezmezně a bezpodmínečně. Hudba byla mu zdrojem života a wagnerovské zvuky jej uváděly v říši nesmrtelných; všechna krása umění v něm stupňovala tvůrčí energii, mezi hudbou, přírodou a vlastní produkcí byl bezprostřední vztah: »Máte také tak nádherné večery měsíční? Ani nechci zpátky do domu a občas skutečně věřím, že vzduch zpívá. Napsal jsem právě předmluvu ke své třetí nečasové úvaze.«

Mýlili se však přátelé, domnívajíce se, že ze společného východiska spějí ke společné metě. Rohde zůstal věren hodnotám, které v mládí se mu zdály velkými; ponořil se v moře učenosti

a úmorným studiem se domáhal vědeckých resultátů; ponořil se v moře života a našel, po čem toužil: duši milující ženy. A zatím Nietzsche putoval a stoupal a mluvil ke slunci a k ledovcům, lámal a tvořil, a znovu boural a znovu tvořil, s rekovnou bezohledností vůči sobě samému a všemu, co miloval. Spřetrhal pásky, jež ho spojovaly s minulostí; Schopenhauer mu byl šířitelem pověr, věda se stala terčem posměchu, a zkrvavělou nenávist vrhal proti bohu minulých snů, proti Wagnerovi. Jak by se byl mohl neodciziti Rohdemu, kamarádovi z dob filologie! upracovanému profesoru, šťastnému otci rodiny! on, jenž už necítil brutální dotyk skutečného života, ačkoli dovedl ze svých hor u Sils-Maria kouzlem intuice sledovati lidskou duši do nejskrytějších záchvěvův a záhybů. To nebyla pouhá náhoda, jež vyvolala nedorozumění mezi starými přáteli, jak by nás vydavatelé korespondence chtěli přesvědčiti, to nezavinila špatná nálada při neočekávané návštěvě ani nicotná hádka o význam Taineův. Již od roku 1878, kdy Nietzsche vydal »Menschliches-Allzumenschliches«, jest patrně rozladění a malé poznámky v dopisech jakoby říkaly, že shoda vůbec není možná.

»Mám teď třiačtyřicet roků za sebou a jsem zrovna tak samotěn jako za svého dětství.« Tak končí Nietzsche poslední své psaní. Jeho sestra v předmluvě žádá, aby tato slova nebyla považována za symbol přátelství Nietzscheho k Rohdemu. Přece však je to symbol pro celý osud Nietzscheho. A jaké hejno pochybností vyplaší tento srdcervoucí výkřik, jímž samotář dal na vždy s bohem někdejšímu druhovi! Což, nebylo snad ono přátelství jenom krásným klamem? neukázala se pravá podstata obou mužů právě tehda, kdy jejich cesty se rozcházely? A neleží v neočekávaném zakončení vznešeného souzvuku mezi dvěma duchy ironická výzva pro každého, kdo se snaží o to, aby velké psychické pochody vědecky chápal a zdůvodňoval? Tolik jsme si dali záležitosti, abychom určili, odkud genialní duch počal svou vzdušnou dráhu; doprovázeli jsme jej hodný kus cesty a podávali výklady ke všem jeho pohybům v pravo, v levo, nahoru a dolů; měřili jsme předem dráhu, kterou povede jej jeho let — a tu najednou nám zmizí v mlze a než se vzpamatujeme, už krouží ve sférách, kam nesáhá náš zrak. Zbyli jsme se svou hrdou methodou kritickou, genetickou, srovnávací a pozdě si klademe otázku, zda přece, proti čemu jsme se vždycky ohražovali, analogie nejsou nežli hříčkou, zda mezi prostým bojovníkem a mezi hercem ne-

zeje nepřeklenutelná propast, zda myslitel a prorok nejsou zjevy dvou různých světů a zda velký muž a genij nejsou veličiny neso-
souměřitelné. A zatím co marné tyto úvahy vrhají své těžké stíny
v naši mysl, zcela jsme zapomněli, že v oné knize, která vyznívá
tak zoufale, většina dopisův a výroků hledí do budoucnosti se
zrakem nezkaleným reflexemi, neboť oba mužové, již dopisy ty
psali, věřili, že musí vésti boj o dobrou věc a že musí býti
poprán triumf svatému žáru jejich pobratimství. *O. F.*